

Sammanfattning – Svenskt damschack 2026

Sveriges Schackförbunds damschacksprojekt genomfördes våren 2026 för att ge en samlad bild av damschackets nuläge och framtida möjligheter. Rapporten bygger på statistik, enkäter till olika grupper inom schacket samt intervjuer med spelare, ledare och andra personer med erfarenhet av damschack. En viktig utgångspunkt är att flickor och kvinnor har olika behov beroende på ålder, erfarenhet och spelnivå.

Ett stort jämställdhetsgap

Den könsmissiga snedfördelningen är fortfarande mycket tydlig inom svenskt tävlingsschack. Även om SSF hade 38 procent kvinnliga medlemmar 2025 består en stor del av dessa av flickor inom skolschacksklubbar och kvinnliga lärare. Bland aktiva spelare på FIDE ratinglista var endast 8,36 procent kvinnor 2026. Bland vuxna medlemmar över 20 år i traditionella klubbar var andelen 5,6 procent, jämfört med 6,9 procent tio år tidigare. Bland tävlingsaktiva juniorer var 16,2 procent flickor 2025, jämfört med 17 procent 2015.

Sverige placerar sig mycket svagt internationellt. I FIDE Gender Equality in Chess Index 2026 hamnar Sverige sist av 119 federationer. Särskilt låg är andelen flickor som representerar Sverige i internationella ungdomsmästerskap: 11,76 procent, jämfört med omkring 40 procent globalt.

Eliten – internationella möjligheter och tydligare vägar

Den svenska dameliten är liten och består till stor del av spelare som betraktar schack som en hobby snarare än en möjlig karriär. Av de 11 elitspelare som svarade på enkäten uppgav tio att de inte satsar på att försörja sig på schack. Samtliga har dock representerat Sverige internationellt. Elitspelarna efterfrågar främst internationellt spel, landslagsmöjligheter, coachning och bättre utvecklingsmöjligheter snarare än särskilda damturneringar.

Rapporten rekommenderar därför att SSF prioriterar internationella ungdomsmästerskap och har ambitionen att skicka lika många flickor som pojkar. Även spelare utan realistisk chans till topplacering bör få möjlighet att delta, eftersom tidig internationell erfarenhet kan bidra till både utveckling och motivation att fortsätta.

Klubbspelare och vuxna nybörjare – trygghet och lägre trösklar

Bland kvinnliga klubbspelare finns många erfarna och motiverade spelare. Över 70 procent av de svarande har spelat schack i mer än tio år. De flesta upplever sin hemmaklubb som välkomnande, men sexistiska kommentarer och dålig jargong förekommer fortfarande. Endast 27 procent uppgav att de aldrig blivit annorlunda bemötta på grund av sitt kön, och omkring en fjärdedel har tvekat att anmäla sig till tävlingar på grund av stämningen.

Rapporten rekommenderar tydliga rutiner för hur kränkningar ska hanteras samt att bemötande och inkluderande ledarskap integreras i domar- och ledarutbildningar. Damturneringar bör samtidigt erbjudas som ett komplement och som en miljö där kvinnor kan bygga gemenskap.

Gruppen vuxna nybörjare har vuxit de senaste åren. För många är steget in i tävlingsschacket stort och rädslan för att göra misstag eller göra bort sig ett hinder. Kvinnliga förebilder och nybörjarvänliga miljöer är viktiga. Exemplet Queens Gambit visar att riktade damturneringar kan sänka tröskeln:

tävlingen växte från ett fåtal deltagare till omkring 30. Fler nybörjarvänliga damturneringar rekommenderas därför.

Juniorerna – gemenskapen är avgörande

Flickorna under 20 år är centrala för framtidens damschack. Intresset för spelet är den viktigaste orsaken till att tjejer börjar spela, men familjen spelar också stor roll. Däremot är det få som kommer in i tävlingsschacket via skolan eller vänner. 39 procent uppger att de ibland känner sig ensamma som tjejer i schacksammanhang. Samtidigt är motivationen hög: 62,5 procent spelar minst fyra timmar i veckan och 75 procent tror att de fortfarande kommer spela om fem år. Gemenskap, kompisar, gruppträning, tävlingar och resor lyfts fram som viktiga.

Intervjuer med ungdomsledare bekräftar bilden. Riktade tjejgrupper, kvinnliga ledare, fika, resor och en trygg social miljö har fungerat väl. Åldern 11–14 år framstår som särskilt viktig eftersom många tjejer slutar spela när andra aktiviteter och studier tar större plats. Särskilda satsningar på denna åldersgrupp och ekonomiskt stöd till lokala tjejinitiativ rekommenderas.

Skolschack – stor potential men svag övergång

Skolschacket är den mest jämställda delen av verksamheten. År 2025 var 40 procent av eleverna med medlemskap i skolschacksklubbar flickor och 63 procent av de vuxna medlemmarna, främst lärare, kvinnor. Den jämnare könsfördelningen hänger dock till stor del samman med skolmiljön och att schacket erbjuds som gemensam aktivitet under skoltid.

Intervjuerna visar att flickor oftare är rädda för att förlora och har högre prestationskrav på sig själva. De uppskattar också gruppaktiviteter och sociala former av schack. En viktig utmaning är därför att få fler flickor att gå från skolschack till klubb-schack. Lokala tjejgrupper, nivåanpassade tävlingar och aktiviteter där gemenskap betonas framför resultat lyfts fram som möjliga vägar.

Förtroendevalda – representation måste ge inflytande

Kvinnlig representation behövs också inom schackets organisation. De flesta kvinnliga förtroendevalda upplever sig välkomna och respekterade, men schacket upplevs fortfarande som en mansdominerad miljö. Det finns exempel på kvinnor som upplever att de behöver kämpa hårdare för att bli tagna på allvar och få inflytande.

Rapportens slutsats är att det inte räcker att öka antalet kvinnor på förtroendeposter. Kvinnorna behöver också få en bra introduktion, bli lyssnade på och ges reella möjligheter att påverka. Jämställdhetsarbetet behöver därför även omfatta organisationens kultur och ledarskap.

En gemensam utmaning – vägen framåt

Rapportens övergripande slutsats är att ett starkare damschack inte kan skapas genom en enskild åtgärd. Flickor som stannar kvar blir framtidens klubb- och elitspelare, klubbspelarna blir framtidens ledare och förtroendevalda och elitspelarna blir förebilder för nästa generation. De olika grupperna behöver därför ses som delar av ett långsiktigt arbete.

Gemensamma faktorer genom rapporten är behovet av en trygg och välkomnande miljö, social gemenskap, kvinnliga förebilder, möjlighet till utveckling samt ett aktivt arbete mot sexistisk jargong och dåligt bemötande.

Rapporten rekommenderar bland annat:

- tydligare satsningar på internationella ungdomsmästerskap och ambitionen att skicka lika många flickor som pojkar,
- särskilda insatser för flickor 11–14 år och ekonomiskt stöd till lokala tjejinitiativ,
- fler nybörjarvänliga damturneringar och tävlingsformat med lägre trösklar,
- ett återinfört Dam-SM i klassiskt schack samt fler dam- och mixade lagtävlingar,
- fler sociala mötesplatser, gruppträningar, resor och möjligheter att möta kvinnliga förebilder,
- tydliga rutiner mot kränkningar och bättre utbildning kring bemötande och inkluderande ledarskap,
- fler kvinnliga tränare, ledare och ungdomsledare.

Målet bör vara att fler flickor hittar till schacket, fler väljer att stanna kvar genom junioråren och fler kvinnor får möjlighet att utvecklas till klubbspelare, elitspelare, tränare, ledare och förtroendevalda. Damschack bör därmed inte ses som en separat verksamhet, utan som en integrerad del av svensk schackutveckling.